

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Commissie Binnenlandse Zaken
t.a.v. de heer E. Ziengs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Tilburg, 24 juni 2020

onderwerp: Regio Hart van Brabant en de financiële situatie en verhoudingen met het Rijk
bijlagen: -
kenmerk: HK/SK/2020-79

Geachte leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Op 2 juli aanstaande vindt een Algemeen Overleg plaats over de financiële verhoudingen tussen Rijk en decentrale overheden in de Vaste Kamercommissie van Binnenlandse Zaken. Als regio Hart van Brabant willen wij in aanloop naar dit debat onze grote zorgen uiten over de huidige financiële verhoudingen en de gevolgen daarvan voor de leefbaarheid van onze regio. In deze brief delen wij graag onze zorgen kort en krachtig met u.

Regio Hart van Brabant

In Hart van Brabant en haar negen gemeenten (Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk) wonen bijna 450 duizend mensen, zijn talloze maatschappelijke organisaties actief waarin inwoners zijn vertegenwoordigd, zijn vijfenveertig duizend bedrijven gevestigd, volgen vijftigduizend studenten een opleiding bij een van de vijf mbo- en hbo-instellingen of Tilburg University en bezoeken jaarlijks ruim tien miljoen mensen de landelijk bekende natuurparken, attractieparken, evenementen en culturele voorzieningen. Inwoners zijn sociaal en ondernemend. Hart van Brabant wil uitblinken in duurzame ontwikkeling. In het kloppend hart van Brabant is duurzame groei door innovatie en ondernemen de standaard. We werken aan een slimme samenleving met maatschappelijke en ecologische meerwaarde. We werken aan een slimme economie met hoog economisch rendement. En we doen dat vanuit kennis, kunde én karakter.

Leefbaarheid onder druk door financiële verhoudingen en opschalingskorting

Wij merken dat de huidige financiële verhoudingen de leefbaarheid in onze regio ernstig aantasten en vrezende een toenemende tweedeling. Dit geldt voor de stad Tilburg én voor de middelgrote en kleinere gemeenten in de regio. We werken intensief samen op zowel het fysieke, economische als het sociale vlak. Toch confronteert het Rijk ons sinds 2015 met een aanzienlijke opschalingskorting. De financiële effecten van deze oplopende korting zijn groot, zonder dat een duidelijk doel van deze

korting aanwezig is. De druk die destijds door voormalig minister Plasterk is opgelegd voor samenvoeging van gemeenten, is door het huidige kabinet losgelaten. De bijbehorende korting is er wel nog steeds! In de tussentijd zijn we als regio Hart van Brabant naar onze mening een voorbeeldregio in Nederland op het gebied van goede regionale samenwerking. We geven daarmee inhoud aan de doelstelling van samenwerking, maar de huidige systematiek daarbij leidt niet tot een passende financiële ondersteuning.

Tegelijkertijd zien wij de tekorten in het sociaal domein enorm toenemen, ondanks aanzienlijke inspanningen om het sociaal domein in de regio gezamenlijk te transformeren en de kosten te beheersen. Dit geldt voor de jeugdhulp (tekort van ruim 30 miljoen euro in de regio) en voor de taken op het gebied van de Wmo (tekort van ruim 15 miljoen euro in de regio). Daarbij zien wij dat de “dubbele vergrijzing”, extramuralisering van de GGZ-zorg en het Wmo-abonnementstarief tot een enorm aanzuigende werking leiden en onvoldoende compensatie conform artikel 2 van de Financiële-Verhoudingswet daar tegenover staat. Overigens hadden wij als regio net als alle andere gemeenten in Nederland al te maken met een valse start, aangezien gemeenten in 2015 geconfronteerd werden met een onrealistische korting op de budgetten van de jeugdhulp en de Wmo-begeleiding.

Werking normeringssystematiek onvoldoende

Alsof dit nog niet genoeg is, draagt ook de normeringssystematiek de afgelopen jaren onvoldoende bij aan een toereikend budget voor onze gemeenten. De gedachte van de zogeheten trap-op-trap-af systematiek is en blijft een strevenswaardig uitgangspunt. De werking van de techniek achter dit principe was de laatste jaren in de praktijk dramatisch. Ondanks dat het Rijk er financieel steeds beter voor kwam te staan, gingen gemeenten nagenoeg niet de trap-op, soms zelfs de trap-af. De compensatie voor loon-, prijs- en volumestijgingen bleek, in de vorm van het zogeheten accres, onvoldoende en droeg bij aan een nog groter tekort voor onze gemeenten met name in het sociaal domein. Diverse oplossingen worden momenteel onderzocht, waarbij Regio Hart van Brabant reikt op een systematiek die recht doet aan de werkelijke “autonome” kostenstijgingen. Deze fluctueren soms vanwege de zorgplicht, waarbij de zorgvraag van jaar tot jaar kan verschillen.

Herverdeling Gemeentefonds zorgt voor nog meer complexiteit, ondanks de noodzaak

De noodzakelijke herverdelingsonderzoeken voor het Gemeentefonds staan ook op de agenda van uw vergadering. Deze maken de situatie in de financiële verhoudingen alleen nog maar complexer, zeker ook voor de regio Hart van Brabant. Uit de huidige stand van zaken met betrekking tot de onderzoeken van AEF en Cebeon blijkt dat grote gemeenten gemiddeld meer kosten maken op vooral het sociaal domein. Kort gezegd is de reden van de verschuiving van middelen van kleine en middelgrote gemeenten naar grote steden, gelegen in het feit dat er in een grote stad als Tilburg een aantrekkingskracht is op de regio (centrumfunctie) en het feit dat in een grote stad problemen vaak accumuleren. Normaliter zouden de gevolgen van een herverdelingsonderzoek en de verschuivingen van middelen te ondervangen moeten zijn. In dit geval echter is de financiële situatie van gemeenten in onze regio en zelfs in heel Nederland zo zorgelijk dat dit grote financiële en maatschappelijke gevolgen zal hebben voor alle gemeenten, groot en klein.

Grote tekorten en meerdere gemeenten in de “gevarenzone”

Het gevolg van alle bovengenoemde ontwikkelingen op het terrein van de financiële verhoudingen, is dat alle gemeenten in de regio Hart van Brabant kampen met grote tekorten. Dat betekent dat gemeenten nu al harde keuzes maken in het aanbod van noodzakelijke voorzieningen en daarnaast interen op hun noodzakelijke reserves. Bij een deel van onze regiogemeenten is zelfs “de bodem van de schatkist” in zicht. Op dit moment zijn middelen deels nodig om “gaten te dichten”, deels om noodzakelijke investeringen mogelijk te maken. Dit betekent een dubbele opgave in deze moeilijke tijd. De herverdeling van het Gemeentefonds, noodzakelijk en essentieel voor een grote stad als Tilburg vanwege de centrumfunctie en de accumulerende problematiek, brengt een aantal gemeenten daarentegen in de “gevarenzone”. Dat kan en mag niet de bedoeling zijn van de financiële verhoudingen tussen het Rijk en gemeenten.

Onduidelijkheid over compensatie Coronacrisis

De kosten die de gemeenten in onze regio hebben gemaakt voor de uitvoering van de richtlijnen en maatregelen die getroffen zijn om het Coronavirus te bestrijden komen er nu extra bij. Zo hebben wij als regio Hart van Brabant zorggedragen voor de tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers voor meer dan 6.000 ondernemers in onze regio. Verder hebben wij als regio de dak- en thuislozen opgevangen (waaronder ook arbeidsmigranten), regelingen getroffen met het onderwijs en de kinderopvang voor inwoners met vitale beroepen en op verzoek van het Rijk de omzetting en meerkosten gecompenseerd daar waar noodzakelijk voor zorgaanbieders in de jeugdhulp, Wmo en het doelgroepenvervoer. Ook de culturele sector en sportverenigingen hebben we waar het kan en mogelijk was nadrukkelijk ondersteuning verleend. Bijzondere aandacht vraagt de inzet van de GGD Hart voor Brabant (werkgebied dat groter is dan alleen de Regio Hart van Brabant) in een regio waar Corona hard heeft toegeslagen. De kosten daarvan lopen op tot een bedrag tussen de 20 à 29 miljoen euro. Iedereen heeft zijn schouders er onder gezet om deze crisis te bestrijden, maar intussen is er over de (volledige) financiële compensatie nog grote onduidelijkheid.

Vernieuwing economie, werkgelegenheid en leefbaarheid gebaat bij anticyclisch investeren

Tot slot hebben wij grote zorgen over de gevolgen van de Coronacrisis en de mogelijkheden die wij hebben om als gemeenten de rol van motor en aanjager van de economie, werkgelegenheid en leefbaarheid in deze crisis te kunnen vervullen. Oproepen van diverse departementen dat wij moeten gaan bijdragen aan het begrotingstekort dat door de crisis zal gaan ontstaan, baren ons dan ook grote zorgen. De vraag daarbij is of je überhaupt als Rijk en gemeenten moet gaan bezuinigen om daarmee niet in een negatieve economische spiraal te belanden. Wij zien als regio Hart van Brabant meer in anticyclisch investeren. Er liggen immers nog andere grote gezamenlijke opgaven, zoals de transitie naar een circulaire economie, de energietransitie en klimaatbestendigheid.

Oproep: blijvende gezonde financiële uitgangspositie voor gemeenten vraagt nu actie!

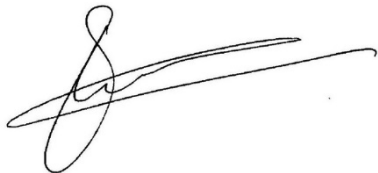
Wij verzoeken u dan ook dringend de financiële uitgangspositie van alle gemeenten en daarmee ook die van de Regio Hart van Brabant, weer op een gezond peil te brengen. Alleen dan kunnen gemeenten hun maatschappelijke functie vervullen, kunnen wij als regio gewapend de naderende financiële crisis tegemoet treden en is de noodzakelijke herverdeling van het Gemeentefonds voor alle gemeenten in onze regio (groot en klein) haalbaar. Dit geldt ook voor andere grote uitdagingen die de overheden gezamenlijk moeten oppakken, zoals de energietransitie, klimaatopgaven of anderszins.

Belangrijke mogelijkheden om de financiële positie te verbeteren zijn de opschalingskorting met terugwerkende kracht ongedaan maken, een toereikend budget voor de jeugdhulp en Wmo, het ongedaan maken van het Wmo-abonnementstarief, een normeringssystematiek die aansluit bij de werkelijke loon-, prijs- en volumestijgingen en een reële compensatie van de kosten die gemaakt zijn vanwege Corona-crisis.

Wij hopen dat u onze zorgen, net als die van de VNG en van alle andere gemeenten en regio's in Nederland, serieus in overweging wilt nemen en de betrokken ministers tot actie kan manen. Met als doel de financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten te verbeteren. Zodat er een basis is om de komende jaren te investeren in de opgaven waar we als één overheid samen voor zouden moeten staan.

Hoogachtend,

namens het algemeen bestuur van Regio Hart van Brabant,

Th.L.N. Weterings
Voorzitter Regio Hart van Brabant

M.A.J. Oosterwijk Keulers
Programmadirecteur Regio Hart van Brabant a.i.

N.B.: Wij zullen een afschrift van deze brief verzenden naar de verantwoordelijke fondsbeheerders, namelijk de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Financiën en het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.